

25.09.2026

Językoznawstwo

Pary damsko-męskie. Otwarty zestaw asymetrii językowo-płciowych współczesnej polszczyzny

Autor/Redaktor: Monika Katarzyna Kaczor

Wydawnictwo:: Uniwersytet Zielonogórski

ISBN: 978-83-7842-615-8

Język, choć bywa traktowany jako neutralne narzędzie komunikacji, jest jednym z najważniejszych nośników społecznych przekonań, wartości, a także podziałów. W codziennych zwyczajach językowych odbijają się utrwalone role płciowe, schematy myślenia oraz hierarchie społeczne, które są reprodukowane przez użytkowników polszczyzny w sposób świadomy – lub częściej – nieświadomiony. Zestaw „par damsko-męskich” pokazuje, jak zwyczajne sformułowania, obecne w mediach – zarówno tradycyjnych, jak i nowych, w zróżnicowanych tekstach kultury i nieformalnych rozmowach, mogą ujawniać i wzmacniać asymetrie między tym, co „kobiecie”, a tym, co „męskie”. [fragment *Wstępu*, s. 9]

Punktem wyjścia do niniejszej analizy jest założenie, że język nie jest jedynie narzędziem opisu świata, lecz polem, na którym codziennie negocjujemy społeczne role, wpływy i granice. W słowach zapisują się nasze przekonania, normy kulturowe, stereotypy i lęki; dzięki nim możemy kogoś wzmocnić, lecz równie łatwo – osłabić lub wykluczyć. Słowo nie tylko opisuje rzeczywistość, ale aktywnie w niej uczestniczy, tworząc ramy, w których funkcjonujemy jako użytkownicy i użytkowniczki polszczyzny. W tych codziennych wyborach językowych nie chodzi jednak o ślepe podążanie za nakazami czy zakazami, ani o mniej lub bardziej dopasowane do zmiennej rzeczywistości społecznej kody poprawności, lecz o otwarcie przestrzeni namysłu nad tym, jak nawet niewielkie wybory leksykalne realnie wpływają na rozmowę i kształt relacji międzyludzkich oraz rozumienie świata. Otwarty zestaw „par damsko-męskich” powstał jako odpowiedź na potrzebę uwrażliwienia na subtelne, a jednocześnie skuteczne mechanizmy działania języka: poprzez pokazanie, jak pojedyncze zestawienia słów i fraz mogą zarówno wzmacniać hierarchię, jak i potencjalnie ją rozbrajać. [...]

Materiał, na którym opiera się analiza, został zgromadzony metodą szerokiej obserwacji uczestniczącej. Pochodzi zarówno z mediów masowych, jak i z przestrzeni prywatnego odbioru: z mediów społecznościowych (komentarzy, dyskusji, memów), podcastów i audycji radiowych, programów telewizyjnych –

informacyjnych, rozrywkowych, społecznych i kulturalnych, z literatury klasycznej i współczesnej, filmów i seriali, reklam oraz kampanii społecznych, a także z rozmów i obserwacji komunikacji potocznej. [fragment *Wstępu* autorstwa Magdaleny Steciąg, s. 16-17]

Spis treści

Monika Kaczor, Klaudia Miezio

Pary damsko-męskie. Otwarty zestaw asymetrii językowo-płciowych współczesnej polszczyzny

Spis treści

Wstęp, s. 9

O nierówności płci w polszczyźnie – napięcia językowe i społeczne, s. 9

Deklaratywna równość płci w języku – w stronę „świata idealnego”, s. 14

„Pary damsko-męskie” – materiał językowy i założenia analizy, s. 16

Pary damsko-męskie, s. 19

Alimenciara / alimenciarz, s. 21

Ambasadorka marki / twarz marki, s. 22

Baba od polskiego / facet od WF-u, s. 27

Baba od siedmiu boleści / chłop jak dąb, s. 28

Babski świat / męski świat, s. 30

Babskie emocje / męska logika, s. 31

Babskie gadanie / męska rozmowa, s. 33

Babskie sprawy / męskie zajęcia, s. 34

Biznesmenka / biznesmen, s. 36

Blondynka / blondyn, s. 37

Bogini życia / pan życia i śmierci, s. 39

Być kobietą / być mężczyzną, s. 41

Chłopczyca / zniewieściały, s. 43

Dama / dżentelmen, s. 47

Degustatorka smaków / doradca smaków, s. 49

Dojrzała kobieta / dojrzały mężczyzna, s. 52

Dziewczęce zabawy / chłopięce wybryki, s.

Dziewczyna do towarzystwa / chłopiec na posyłki, s. 55

Dziewczyna fit / kulturysta, s. 57

Dziewczyna z dobrego domu / chłopak z dobrego domu, s. 59

Emocjonalna kobieta / twardziel, s. 61

Fanka mody / mistrz stylu, s. 63

Feministka / feminista, s. 65

Gospodyni / głowa rodziny, s. 69

Gwiazda ekranu / guru dziennikarstwa, s. 72

Histeryczka / faceci nie płaczą, s. 75

Hostessa / model, s. 77

Instruktor / trener, s. 81

Instynkt macierzyński / troska ojcowska, s. 83

Intrygantka / plotkarz, s. 85

Karierowiczka / karierowicz, s. 89

Kobieca decyzja / męska decyzja, s. 92

Kobieca kreatywność / męska strategia, s. 95

Kobieca logika / męski umysł, s. 99

Kobieca rozmowa / męska dyskusja, s. 101

Kobieca siła / męska potęga, s. 105

Kobieca uroda / męska siła, s. 110

Kobiece konflikty / męskie konflikty, s. 115

Kobiece marzenia / męskie plany, s. 117

Kobiece obowiązki / męskie zajęcia, s. 123

Kobiece przywództwo / męskie przywództwo, s. 126

- Kobiece spojrzenie / męska analiza, s. 129
- Kobiece spotkania / męskie spotkania, s. 132
- Kobiece widzimi się / męska decyzja, s. 134
- Kobiece zajęcia / męskie hobby, s. 136
- Kobiecy punkt widzenia / męski punkt widzenia, s. 140
- Kobiecy świat / męski świat, s. 143
- Kobieta aktywistka / mężczyzna działacz, s. 146
- Kobieta aktywna fizycznie/zawodowo / mężczyzna aktywny fizycznie/zawodowo, s. 150
- Kobieta ambitna / mężczyzna ambitny, s. 152
- Kobieta bez makijażu / naturalny mężczyzna, s. 155
- Kobieta bez wstydu / facet bez jaj, s. 157
- Kobieta bluszcz / mężczyzna zaangażowany emocjonalnie, s. 161
- Kobieta dominująca / mężczyzna dominujący, 164
- Kobieta ekspertka od komunikacji / mężczyzna specjalista od negocjacji, s. 166
- Kobieta fatalna / męski uwodziciel, s. 168
- Kobieta po czterdziestce / mężczyzna po czterdziestce, s. 171
- Kobieta przebojowa / mężczyzna przedsiębiorczy, s. 173
- Kobieta sukcesu / człowiek sukcesu, s. 176
- Kobieta w administracji / mężczyzna w zarządzaniu, s. 179
- Kobieta w biznesie / mężczyzna w polityce, s. 181
- Kobieta w opałach / mężczyzna w tarapatach, s. 186
- Kobieta w pracy / mężczyzna w pracy, s. 187
- Kobieta wrażliwa / mężczyzna wrażliwy, s. 189
- Kobieta wysoka / mężczyzna przystojny, s. 192
- Kobieta wyzwolona / mężczyzna niezależny, s. 194
- Kobieta z ambicjami / mężczyzna z charyzmą, s. 197

- Kobieta z charakterem / mężczyzna z osobowością, s. 200
- Kobieta z dzieckiem / mężczyzna z dzieckiem, s. 203
- Kobieta z nadwagą / mężczyzna o większej budowie ciała, s. 205
- Kobieta z siwymi włosami / mężczyzna z siwymi włosami, s. 207
- Kobieta z tatuażem / mężczyzna z tatuażem, s. 209
- Kobieta za kierownicą / kierowca, s. 212
- Kobieta zmienną jest / mężczyzna to rozsądek, s. 215
- Kobiety w rządzie / mężczyźni u steru władzy, s. 218
- Kocica / macho, s. 220
- Kokietka / uwodziciel, s. 223
- Królowa filmu / mistrz sceny, s. 225
- Kumpelka / ziomek, s. 227
- Kura domowa / pan domu, s. 229
- Lalunia / przystojniak, s. 233
- Liderka / samiec alfa, s. 236
- Literatura dla kobiet / książki dla mężczyzn, s. 238
- Madka / troskliwy ojciec, s. 241
- Matczyna opiekuńczość / ojcowska surowość, s. 243
- Matka karierowiczka / ojciec pracujący zawodowo, s. 246
- Matka Polka / ojciec rodziny, s. 249
- Mediatorka / negocjator, s. 252
- Młoda kobieta / młody mężczyzna, s. 256
- Nauczycielka / nauczyciel, s. 259
- Niekobieca / niemęski, s. 261
- Panna z dzieckiem / kawaler, s. 265
- Partnerka / konkubent, s. 267
- Partnerka biznesowa / wspólnik, s. 270

Pielęgniarka / opiekun medyczny, s. 272

Płeć piękna / płeć brzydka, s. 275

Podlotek / niedojrzały młodzieniec, s. 276

Podróżniczka / globtroter, s. 280

Prawdziwa kobieta / prawdziwy mężczyzna, s. 282

Przedsiębiorcza kobieta / przedsiębiorczy mężczyzna, s. 285

Przedszkolanka / nauczyciel przedszkola, s. 287

Rozwódka / rozwodnik, s. 289

Ruminacyjny styl myślenia / myślenie analityczne, s. 292

Rządy w spódnicy / rządy silnej ręki, s. 294

Silna kobieta / silny mężczyzna, s. 297

Siostra zakonna / zakonnik, s. 300

Słaba płeć / chłop jak dąb, s. 302

Stara kobieta / stary mężczyzna, s. 304

Szara myszka / cichy gość, s. 307

Szyja, która kręci głową / męskie ramię, s. 309

W babskim gronie / w męskim gronie, s. 313

Zadbana / elegancki, s. 317

Zaradna kobieta / sprytny facet, s. 319

Zawód dla kobiety / zawód dla mężczyzny, s. 322

Zazdrosna kobieta / zaborczy mężczyzna, s. 324

Zdesperowana singielka / niezależny singiel, s. 326

Złośnica / choleryk, s. 329

Znerwicowana / neurotyk, s. 331

Zosia samosia / złota rączka, s. 333

Żona idealna / żywiciel rodziny, s. 337

Bibliografia, s. 341

Źródła, s. 342

Rok publikacji: 2026

Strony: 342

Słowa kluczowe: Stereotypy płciowe, Asymetrie językowe, Płeć w języku

Opublikował: Magdalena Jurewicz-Nowak